

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z FIZYKI
W LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM I ZASADNICZEJ SZKOLE ZAWODOWEJ

I.	Ogólne kryteria wymagań na poszczególne oceny szkolne	2
II.	Wymagania szczegółowe na oceny szkolne do programu „Fizyka i astronomia dla każdego”. Kurs podstawowy ...	3
III.	Wymagania szczegółowe na oceny szkolne do programu „Fizyka to nie katastrofa”. Kurs podstawowy	13

I. Kryteria wymagań na poszczególne oceny szkolne

Uczeń otrzymuje ocenę:

- **dopuszczającą (2)** gdy opanował treści nauczania z **poziomu wymagań koniecznych (K)**:
  - opanował w ograniczonym zakresie podstawowe wiadomości i umiejętności, a braki nie przekreślają możliwości uzyskania przez ucznia podstawowej wiedzy z fizyki w ciągu dalszej nauki.
  - rozwiązuje (często przy pomocy nauczyciela) zadania typowe o niewielkim stopniu trudności.
- **dostateczną (3)** gdy opanował treści nauczania z **poziomu wymagań podstawowych (P)**:
  - opanował podstawowe treści programowe w zakresie umożliwiającym postępy w dalszym uczeniu się,
  - rozwiązuje typowe zadania o średnim stopniu trudności przy pomocy nauczyciela.
- **dobrą (4)** gdy opanował treści nauczania z **rozszerzającego poziomu wymagań (R)**:
  - opanował wiadomości i umiejętności w zakresie pozwalającym na rozumienie większości relacji pomiędzy elementami wiedzy z fizyki,
  - rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne lub praktyczne (pamięta i właściwie stosuje wzory fizyczne oraz jednostki miar wielkości fizycznych).
- **bardzo dobrą (5)** gdy opanował treści z **dopelniającego poziomu wymagań (D)**:
  - opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony programem
  - sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami,
  - samodzielnie rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania,
  - potrafi zastosować posiadana wiedze do rozwiązania zadań i problemów w nowych sytuacjach.
- **celującą (6)** gdy opanował treści z **wykraczającego poziomu wymagań (W)**:
  - opanował treści znacznie wykraczające poza program nauczania,
  - biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych
  - przedstawia nietypowe propozycje rozwiązań
  - samodzielnie i twórczo rozwija własne zainteresowania związane z fizyką,

I. **Wymagania na poszczególne oceny szkolne do programu „Fizyka i astronomia dla każdego” - kurs podstawowy**
(Wydawnictwo ZamKor, autorzy: B. Sagnowska, M. Godlewska, M. Godlewski - stara podstawa programowa)

1. Otaczający na Wszechświat

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • wskazać przyczyny, dla których człowiek pierwotny interesował się zjawiskami na niebie. • wyjaśnić, co to jest gwiazdozbiór, • wyjaśnić naturę obserwowanej na niebie Drogi Mlecznej. • na przykładzie dwuwymiarowego modelu balonika wytłumaczyć obserwowany fakt rozszerzania się Wszechświata. • wyjaśnić pojęcie „planeta pozasłoneczna”. • podać główne tezy teorii geocentrycznej i heliocentrycznej, • podać przyczyny występowania pór roku. • opisać warunki, jakie panują na powierzchni Księżyca. 	<ul style="list-style-type: none"> • objaśnić zasadę działania gnomonu, • wyjaśnić, dlaczego astronomię uważamy za jedną z najstarszych nauk. • zdefiniować rok świetlny jako jednostkę odległości stosowaną w astronomii. • przytoczyć treść prawa Hubble'a i objaśnić wielkości występujące we wzorze opisującym to prawo, • wskazać, od czego mogą zależeć dalsze losy Wszechświata. • wymienić trudności związane z odkrywaniem planet obiegających odległe gwiazdy. • wyjaśnić, skąd pochodzi nazwa „planeta”, • podać i objaśnić treść praw Keplera. • wyjaśnić powstawanie faz Księżyca, • podać przyczyny, dla których obserwujemy tylko jedną stronę Księżyca. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić szczególną rolę Słońca w dawnych wierzeniach. • podać nazwy i opisać kilka gwiazdozbiorów. • obliczyć wiek Wszechświata. • opisać ruch dwóch ciał wokół wspólnego środka masy. • wymienić grupy mniejszych ciał Układu Słonecznego i podać ich główne charakterystyki, • opisać i wyjaśnić ruch planety na tle gwiazd, • podać przykład rozumowania indukcyjnego i dedukcyjnego. • podać warunki, jakie muszą być spełnione, by doszło do całkowitego zaćmienia Słońca, • podać warunki, jakie muszą być spełnione, by doszło do całkowitego zaćmienia Księżyca. 	<ul style="list-style-type: none"> • odszukać i przedstawić poglądy wybranych uczonych greckich na temat budowy Wszechświata. • w jednej z dostępnych Mitologii odszukać fragmenty tekstu nawiązujące do nazw gwiazdozbiorów, • na podstawie informacji dostępnych w encyklopedii lub Internecie porównać rozmiary, odległość oraz orientacyjną liczbę gwiazd w Obłokach Magellana. • rozwiązywać zadania obliczeniowe z użyciem prawa Hubble'a. • przedstawić argumenty przemawiające za istnieniem życia we Wszechświecie, • zaprezentować osiągnięcia A. Wolszczana. • odszukać informacje i porównać warunki, jakie panują na powierzchniach planet. • uzasadnić fakt rzadkiego występowania zaćmień Słońca i Księżyca, • wskazać zasadę, jaką przyjęto przy obliczaniu daty Wielkanocy.

2. Podstawowe prawa mechaniki

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> objaśnić pojęcie układu odniesienia, przytoczyć treść pierwszej i trzeciej zasady dynamiki i zilustrować je przykładami, objaśnić, co rozumiemy pod nazwą „ważenie”, objaśnić pojęcia masy, ciężaru i podać związek między tymi wielkościami, podać przykłady bezwładności ciała. przytoczyć treść drugiej zasady dynamiki, zilustrować ją przykładem, objaśnić wielkości występujące we wzorze $F = ma$ przytoczyć treść prawa powszechnej grawitacji, objaśnić wielkości występujące we wzorze $F = G \frac{m_1 m_2}{r^2}$, wyjaśnić, dlaczego nie obserwujemy wzajemnego przyciągania się przedmiotów codziennego użytku. wyjaśnić, co nazywamy satelitą geostacjonarnym. wymienić i opisać elementy wchodzące w skład startującego wahadłowca, 	<ul style="list-style-type: none"> podać podstawowe właściwości ciał w różnych stanach skupienia, podać przykłady wykorzystania właściwości substancji w codziennym życiu. podać i objaśnić wzór na wartość przyspieszenia, wyrazić 1 N przez kg, m, s, podać i objaśnić wzór na drogę w ruchu jednostajnie przyspieszonym przy $v_0 = 0$ zilustrować za pomocą linii pole centralne i jednorodne, uzasadnić fakt, że w pobliżu Ziemi pole grawitacyjne jest jednorodne, wymienić wielkości, od których zależy przyspieszenie grawitacyjne na Księżycu i planetach. podać warunek ruchu po okręgu, objaśnić wzór na wartość siły dośrodkowej i podać przykłady sił dośrodkowych o różnych naturach, uzasadnić użyteczność satelitów geostacjonarnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyprowadzić jednostkę współczynnika, rozwiązywać problemy wymagające stosowania pierwszej i trzeciej zasady dynamiki. przeprowadzić rozumowanie wykazujące, że przy pominięciu oporu powietrza ciała o różnych masach spadające z tej samej wysokości równocześnie uderzą o podłoże, wykazać doświadczalnie, że ciała pod działaniem siły przyciągania ziemskiego poruszają się z jednakowym przyspieszeniem. omówić sposób wprowadzania opisu pola grawitacyjnego. udowodnić słuszność trzeciego prawa Keplera, wyprowadzić wzór na wartość pierwszej prędkości kosmicznej i objaśnić jej sens fizyczny. uzasadnić stwierdzenie, że postać drugiej zasady dynamiki $\Delta p = F_{\text{wyp}} \Delta t$ jest ogólniejsza od postaci $F = ma$, objaśnić na przykładzie zasadę zachowania pędu. wyjaśnić, co to znaczy, że ciało jest w stanie nieważkości. 	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązywać zadania obliczeniowe z wykorzystaniem wzorów: $F = mg$ oraz $F = kx$. znajdować wypadkową sił działających wzdłuż jednej prostej, rozwiązywać zadania obliczeniowe z wykorzystaniem wzorów: $a = \frac{\Delta v}{t}$, $F = ma$, $s = \frac{at^2}{2}$ oraz innych znajdujących się w aneksie nr 1 podręcznika. wykazać, że w pobliżu Ziemi siła grawitacji działająca na ciało o masie jest równa ciężarowi tego ciała. obliczyć promień orbity satelity geostacjonarnego, rozwiązywać zadania obliczeniowe z wykorzystaniem wzorów: $F = \frac{mv^2}{r}$, $v = \frac{2\pi r}{T}$, $\frac{T^2}{r^3} = \text{const}$. obliczyć i objaśnić wartość siły ciągu rakiety.

<ul style="list-style-type: none"> • opisać zasadę działania silnika raketowego, • podać wzór na pęd ciała podać przykłady ciał znajdujących się w stanie nieważkości. • wykazać wielką rolę, jaką odgrywa tarcie w naszym życiu, • podać przykłady wpływu rodzaju nawierzchni i szybkości pojazdu na długość drogi hamowania. • objaśnić wielkości występujące we wzorze na pracę i podać przykłady obliczania pracy, • podać definicję mocy i objaśnić wielkości występujące we wzorze definicyjnym. • wyjaśnić zasadę działania dźwigni dwustronnej i podać warunek jej równowagi, • na przykładach z życia codziennego wyjaśnić korzyści płynące z używania maszyn prostych. • wyjaśnić, co mamy na myśli mówiąc, że ciało posiada energię, • objaśnić pojęcie energii potencjalnej ciężkości, energii potencjalnej sprężystości, energii kinetycznej, podać odpowiednie wzory i objaśnić wielkości występujące w tych wzorach, • podać przykład zasady zachowania energii mechanicznej. • wymienić przykłady osiągnięć fizyków i inżynierów w podboju Kosmosu. 	<ul style="list-style-type: none"> • przytoczyć treść drugiej zasady dynamiki w postaci ogólnej, zilustrować ją na przykładzie, objaśnić wielkości występujące we wzorze $\Delta p = F_{wyp} \Delta t$. podać przykład doświadczenia, w którym można obserwować ciało w stanie nieważkości. • wykazać doświadczalnie, że dla tych samych trących o siebie substancji siła tarcia statycznego jest większa od siły tarcia kinetycznego. • opisać sposób obliczania pracy wykonywanej przy rozciąganiu sprężyny, • wykazać, że pracę można obliczać tak, jak pole powierzchni pod wykresem $F(s)$ oraz $P(t)$. • opisać zasadę działania kołowrotu i podać przykłady wykorzystania kołowrotu w konstrukcji przedmiotów codziennego użytku. • wyjaśnić, dlaczego rozważając problemy związane z energią potencjalną, musimy ustalić poziom zerowy, względem którego będziemy ją obliczać, • przytoczyć treść zasady zachowania energii mechanicznej. • podać wartość drugiej prędkości kosmicznej i wyjaśnić znaczenie znajomości tej wartości dla lotów kosmicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać definicję współczynnika tarcia statycznego i kinetycznego, • objaśnić różnice między siłą tarcia statycznego i siłą tarcia kinetycznego. • wykazać, że praca przy rozciąganiu sprężyny wyraża się w dżulach. • udowodnić, że praca wykonana z użyciem maszyny prostej jest taka, jak praca wykonana bez jej użycia, • opisać i wyjaśnić zasadę działania równi pochyłej, • wykonywać zadania obliczeniowe, używając wzoru $F_1 r_1 = F_2 r_2$. • wyprowadzić wzór na energię kinetyczną uzyskaną przez ciało na drodze s. • podać i objaśnić wzór na grawitacyjną energię potencjalną ciała o masie m w polu ziemskim, obliczoną przy założeniu, że $E_p = 0$ dla $r \rightarrow \infty$. 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzić rozumowanie dowodzące, że ciało przyczepione do spadającego swobodnie siłomierza jest w stanie nieważkości i niemożliwe jest zmierzenie wartości jego ciężaru. • rozwiązywać zadania obliczeniowe z wykorzystaniem wzoru $T = fF_n$ oraz tabel 2.3 i 2.4 z podręcznika. • rozwiązywać zadania obliczeniowe, wykorzystując wzory: $W = Fs \cos \alpha$, $W = \frac{1}{2} kx^2$, $P = \frac{W}{t}$. • odszukać informacje i przygotować prezentację na temat składania i rozkładania sił nie leżących na tej samej prostej, • wyszukać informacje i przygotować prezentację na temat dźwigni jednostronnej w organizmie człowieka. • na przykładzie spadania swobodnego wykazać słuszność zasady zachowania energii mechanicznej, • wykonywać zadania obliczeniowe z wykorzystaniem wzorów: $E = mgh$, $E = \frac{1}{2} kx^2$, $E = \frac{mv^2}{2}$. • wyprowadzić wzór na wartość drugiej prędkości kosmicznej, • wyjaśnić, co to jest czarna dziura.
---	---	---	---

3. Mechanika cieczy i gazów

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • podać i objaśnić wzór na ciśnienie oraz jego jednostkę (paskal), • podać i objaśnić prawo Pascala, • wskazać przyczynę istnienia ciśnienia atmosferycznego. • opisać doświadczenie wskazujące, że na ciało zanurzone w cieczy działa siła wyporu. • zaprezentować doświadczalnie (za pomocą kartki papieru) działanie siły nośnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić zasadę działania podnośnika hydraulicznego, • wskazać przyczynę istnienia ciśnienia hydrostatycznego. • wypowiedzieć i zinterpretować prawo Archimedesesa dla cieczy i gazów. • wyjaśnić, jak powstaje siła nośna. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić zasadę działania prasy hydraulicznej, hamulców hydraulicznych i innych urządzeń działających dzięki wykorzystaniu prawa Pascala, • podać i objaśnić wzór na ciśnienie hydrostatyczne. • sformułować warunki pływania ciał. • opisać zjawiska fizyczne, dzięki którym latają samoloty. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukać informacje o tym, jaki wpływ na organizm człowieka mają zmiany ciśnienia atmosferycznego. • stosować prawo Archimedesesa do rozwiązywania praktycznych problemów związanych z pływaniem ciał. • wymienić i opisać inne zjawiska wynikające z prawa Bernoulliego.

4. Ruch drgający i falowy

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady ruchu drgającego, • objaśnić wielkości opisujące ruch drgający: amplitudę, okres, częstotliwość drgań, • wykonać doświadczenie z dwoma wahadłami prezentujące zjawisko rezonansu. • podać przykłady fal w swoim otoczeniu. • wyjaśnić, czym różnią się od siebie fale podłużne i poprzeczne. • wyjaśnić zasadę Huygensa 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać ruch wahadła matematycznego, podać i objaśnić wzór na okres $T = 2\pi \sqrt{\frac{l}{g}}$ • opisać drgania swobodne, gasnące i wymuszone, • wskazać niebezpieczeństwa związane z występowaniem rezonansu. • 	<ul style="list-style-type: none"> • podać definicję ruchu harmonicznego. • wskazać przyczyny powstawania fali, • scharakteryzować ośrodki, w których rozchodzą się fale. • podać definicję i sens fizyczny okresu, częstotliwości, amplitudy, długości, natężenia i szybkości rozchodzenia się fali. • podać, od czego zależy wynik interferencji fal w danym ośrodku 	<ul style="list-style-type: none"> • przeanalizować zmiany x, F, v, a w ruchu harmonicznym. • wyszukać informacje i opisać budowę ludzkiego ucha oraz aparatu mowy. • rozwiązywać zadania obliczeniowe z wykorzystaniem wzorów: $\lambda = vT$, $\lambda = \frac{v}{f}$, $I = \frac{E}{tS}$, $I = \frac{P}{2\pi r^2}$.

<ul style="list-style-type: none"> • opisać doświadczenie ukazujące zjawisko interferencji fal. • wyjaśnić, jak powstaje echo i czym różni się od pogłosu. • odpowiedzieć na pytanie: Jakimi falami są fale dźwiękowe i w jakich ciałach mogą się rozchodzić? • wymienić obiektywne i subiektywne cechy dźwięku. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polega rozchodzenie się fali w ośrodku sprężystym. • wyjaśnić pojęcia: powierzchnia falowa, fala kolista, fala płaska, czoło fali. • wyjaśnić zjawisko dyfrakcji, posługując się zasadą Huygensa, • wyjaśnić zjawisko interferencji fal. • wyjaśnić, na czym polega zjawisko odbicia fali. • odróżnić tony od dźwięków, • zdefiniować wielkości charakteryzujące falę dźwiękową. • opisać i podać przykłady zjawiska Dopplera. 	<ul style="list-style-type: none"> • objaśnić zasadę działania echosondy. omówić, czym charakteryzują się tony, dźwięki i szумы. • podać, dla jakich częstotliwości ucho ma największą czułość, a dla jakich najmniejszą. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać warunki maksymalnego wzmocnienia i wygaszenia fal.za pomocą symulacji komputerowej (www.zamkor.pl), objaśnić zjawisko odbicia fali oraz przejścia fali przez granicę dwóch ośrodków. • poszukać informacji i przygotować krótką wypowiedź na temat muzykoterapii. • podać definicję poziomu natężenia i opisać sposób jego obliczania.
--	---	---	--

5. Fizyka cząsteczkowa i termodynamika

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • podać założenia kinetyczno-molekularnej teorii budowy materii i opisać zjawiska, które dowodzą jej słuszności, • znając temperaturę w skali Celsjusza obliczać ją w skali Kelvina i Farenheita. • na podstawie teorii cząsteczkowej budowy ciał opisać podstawowe właściwości ciał stałych, cieczy i gazów • wyjaśnić rolę używanych powszechnie detergentów. • podać przykład monokryształu, polikryształu, ciała bezpostaciowego i polimeru, • podać przykłady zmian 	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzić rozumowanie prowadzące do zależności $p = \frac{2}{3} \frac{N}{V} E_{k\dot{s}r}$ • objaśnić związek $E_{k\dot{s}r} \sim T$. • omówić rodzaje sił międzycząsteczkowych i podać przykłady zjawisk, za które te siły są odpowiedzialne. • przytoczyć prawo Hooke'a i objaśnić wszystkie wielkości we wzorze $p = E \frac{\Delta l}{l_0}$, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyprowadzić i zinterpretować równanie Clapeyrona i równanie stanu gazu doskonałego. • wyjaśnić powstawanie menisku i zjawiska włoskowości. • opisać różnice w budowie wewnętrznej ciał stałych. • wyprowadzić wzór na energię wewnętrzną gazu doskonałego $U = NCT$. • wymienić czynniki, od których zależy szybkość przekazywania ciepła i uzasadnić sposób konstrukcji wymienników ciepła. • opisać znaczenie konwekcji w 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywać zadania obliczeniowe dotyczące przemian gazowych z wykorzystaniem wzorów: $pV = nRT$, $\frac{p_1 V_1}{T_1} = \frac{p_2 V_2}{T_2}$ • poszukać informacji i przygotować wypowiedź na temat innych zjawisk związanych z działaniem sił międzycząsteczkowych • rozwiązywać zadania z wykorzystaniem pierwszej zasady

<p>właściwości ciał stałych wraz ze zmianą ich temperatury.</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady zamiany energii mechanicznej w energię wewnętrzną. • opisać zasadę działania wymienników ciepła i podać przykłady ich zastosowania. • za pomocą kartki papieru sprawdzić, jak działa wentylacja w jego mieszkaniu. • posługując się teorią cząsteczkowej budowy materii, wyjaśnić zjawiska topnienia i parowania. • posługując się modelem, objaśnić zasadę działania silnika spalinowego czterosuwowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego uszczelki wytwarza się z materiału o małym module Younga. • podać definicję energii wewnętrznej, zapisać ją wzorem dla gazu doskonałego $U = NCT$ i objaśnić wszystkie wielkości występujące w tym wzorze • zdefiniować pojęcie ciepła • przytoczyć treść pierwszej zasady termodynamiki, zapisać wzorem $\Delta U = Q + W$ i objaśnić wielkości występujące w tym wzorze. • zdefiniować pojęcie ciepła właściwego i objaśnić tę wielkość. • wyjaśnić zjawisko konwekcji i podać przykłady jego występowania w przyrodzie. • wyjaśnić pojęcia: ciepła topnienia, krzepnięcia, parowania i skraplania, zapisać je wzorami • wskazać znaczenie w przyrodzie dużej wartości ciepła topnienia i parowania wody. • analizować przemiany energii w silniku cieplnym • podać i objaśnić definicję sprawności silnika cieplnego. • podać przykład procesu odwracalnego i nieodwracalnego. 	<p>prawidłowym oczyszczaniu powietrza w mieszkaniu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać zasadę działania szybkaru i chłodziarki. • podać treść drugiej zasady termodynamiki i objaśnić ją na przykładach. • wyjaśnić pojęcie entropii i podać przykład procesu, w którym entropia ulega zmianie. 	<p>termodynamiki.</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługiwać się wzorem $Q = mc\Delta T$ przy rozwiązywaniu zadań. • odszukać informacje o prądach konwekcyjnych w płynnym wnętrzu Ziemi i zewnętrznych warstwach Słońca. • posługiwać się wzorami: $Q = mc_v$ oraz $Q = mc_p$ w zadaniach obliczeniowych. • posługiwać się wzorami: $\eta = \frac{Q_2}{Q_1}$, $\eta = \frac{T_1 - T_2}{T_1}$ w zadaniach obliczeniowych.
---	--	---	---

6. Elektromagnetyzm

<p>Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:</p>	<p>Ocena dostateczna Uczeń potrafi:</p>	<p>Ocena dobra Uczeń potrafi:</p>	<p>Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:</p>
---	---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • opisać budowę atomu, • podać przykłady zachowań zagrażających bezpieczeństwu, związanych z użytkowaniem prądu elektrycznego • wyjaśnić, w jaki sposób styk zerujący wtyczki zapobiega porażeniu. • podać częstotliwość i napięcie skuteczne w polskiej sieci energetycznej, • analizować możliwości oszczędzania energii elektrycznej w swoim domu. • wyjaśnić, przed czym zabezpiecza nas bezpiecznik, • prawidłowo się zachować w przypadku, gdy bezpiecznik wyłączy prąd elektryczny. • uzasadnić znaczenie praktyczne odkrycia siły elektrodynamicznej, • wskazać znaczenie odkrycia zjawiska indukcji elektromagnetycznej dla rozwoju cywilizacji. • wskazać położenie biegunów magnetycznych Ziemi. • przytoczyć przykłady praktycznego wykorzystania ferromagnetyków. • wskazać skutki napromieniowania promieniowaniem jonizującym, • • wyjaśnić, czy używanie telefonów komórkowych szkodzi zdrowiu. 	<ul style="list-style-type: none"> • przytoczyć treść prawa Coulomba, zapisać je wzorem i objaśnić wielkości występujące w tym wzorze • przedstawić za pomocą linii pole elektrostatyczne centralne i jednorodne • analizować model mikroskopowy przepływu prądu w metalach, podać i objaśnić definicję natężenia prądu, • przytoczyć i objaśnić prawo Ohma. • objaśnić pojęcia oporu elektrycznego, pracy i mocy prądu stałego, • podać, od czego zależy opór odbiornika. • wyjaśnić, jak zmienia się opór obwodu, gdy dołączymy do niego szeregowo dodatkowy odbiornik, a jak, gdy dołączymy go równolegle, • wyjaśnić, na czym polega zwarcie w obwodzie elektrycznym • wyjaśnić, w jakich sytuacjach bezpiecznik wyłącza nam prąd. • opisać pole magnetyczne przewodnika z prądem i zwojnicy, • podać warunki, w których na przewodnik działa siła elektrodynamiczna, • wyjaśnić zjawisko indukcji elektromagnetycznej. • opisać pole magnetyczne Ziemi i jego znaczenie w przyrodzie. • wyjaśnić, dlaczego nie możemy otrzymać pojedynczego bieguna 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać doświadczenie z puszką Faradaya i wynikające z niego wnioski związane z bezpieczeństwem. • objaśnić pojęcia napięcia i natężenia skutecznego prądu zmiennego, • porównać zmiany oporu przewodników i półprzewodników następujące wraz ze zmianą ich temperatury, • przeprowadzić rozumowanie służące wprowadzeniu pojęcia napięcia skutecznego, • objaśnić pojęcie sprawności urządzenia elektrycznego. • zapisać związki między wielkościami elektrycznymi U, I, R w połączeniach szeregowym i równoległym odbiorników. • podać regułę prawej dłoni w odniesieniu do pola magnetycznego przewodnika prostoliniowego i zwojnicy, • posługując się modelem, wyjaśnić zasadę działania silnika elektrycznego, • wyjaśnić zasadę działania prądnicy. • wyjaśnić różnice w budowie substancji dia-, para-, i ferromagnetycznych. • opisać sposób powstawania fali elektromagnetycznej, • przytoczyć i objaśnić prawa Maxwella. 	<ul style="list-style-type: none"> • analizować model mikroskopowy przepływu prądu w półprzewodnikach samoistnych i domieszkowych. • rozwiązywać zadania z użyciem wzorów: $I = \frac{U}{R}, P = \frac{W}{t},$ $W = qU, P = UI,$ $\eta = \frac{W_{uzyteczn}}{W_{wlozon}}.$ • opisać zasadę działania bezpiecznika automatycznego. • poprawnie posługiwać się wzorami $F = BIl, F = Bvq,$ • opisać zasadę działania i zastosowanie cyklotronu, • odszukać informacje i wyjaśnić zasadę działania transformatora. • poszukać dodatkowych informacji o polu magnetycznym Ziemi i przygotować prezentację. • opisać rolę fal elektromagnetycznych w badaniach Wszechświata.
--	--	---	---

	magnetycznego.		
--	----------------	--	--

7. Optyka

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady źródeł światła różnych rodzajów. • doświadczalnie wykazać zachodzenie zjawiska dyfrakcji światła, • opisać obraz otrzymany na ekranie po przejściu światła białego przez siatkę dyfrakcyjną, • wyjaśnić wynik doświadczenia z wirującym krążkiem Newtona. • wskazać przykłady wykorzystania zjawiska polaryzacji światła w życiu codziennym. • opisać zjawisko odbicia i załamania światła, • wypowiedzieć i zinterpretować prawa odbicia i załamania. • opisać zjawisko odbicia światła w zwierciadle płaskim i sferycznym, • wskazać zastosowania zwierciadeł w życiu codziennym. • wykonać konstrukcje obrazów w soczewce wypukłej i wklęsłej • wymienić cechy obrazów uzyskiwanych za pomocą 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać przyczyny świecenia ciał, • przedstawić falową teorię światła, której twórcą jest Huygens. • zinterpretować wynik doświadczenia Younga • opisać i wyjaśnić zjawiska interferencji i dyfrakcji światła. • wymienić sposoby polaryzacji światła. • podać definicję bezwzględnego współczynnika załamania światła, • opisać przejście światła monochromatycznego i białego przez pryzmat. • wykonać konstrukcję obrazu w zwierciadle płaskim, sferycznym wklęsłym i sferycznym wypukłym, • wymienić cechy obrazów uzyskiwanych za pomocą zwierciadeł. • objaśnić zależność znaku ogniskowej od kształtu soczewki, • zdefiniować zdolność skupiającą soczewki i jej jednostkę, 	<ul style="list-style-type: none"> • podać warunki, w których można uzyskać obrazy dyfrakcyjne. • wyjaśnić zjawisko polaryzacji światła. • opisać zjawisko całkowitego wewnętrznego odbicia i podać warunki jego wystąpienia, • podać definicję względnego współczynnika załamania. • objaśnić i zapisać równanie zwierciadła. • objaśnić i zapisać równanie soczewki. • podać, które cechy teleskopów i lornetek decydują o ich przydatności do obserwacji astronomicznych. • wyjaśnić, od czego zależy liczba i energia kinetyczna fotoelektronów. • opisać metodę analizy widmowej do badania składu chemicznego substancji. • obliczyć promienie kolejnych orbit, • wypowiedzieć i objaśnić drugi postulat Bohra, 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać powstawanie barwnych obrazów w druku, aparatach cyfrowych oraz na ekranach monitorów i telewizorów. • odszukać informacje o nieopisanych w podręczniku sposobach wykorzystania zjawiska polaryzacji światła. • wyszukać informacje i opisać sposoby wykorzystania światłowodów. • korzystać z równania zwierciadła w zadaniach obliczeniowych. • korzystać z równania soczewki w zadaniach obliczeniowych, • zapisać i objaśnić wzór informujący, od czego zależy ogniskowa soczewki. • odszukać informacje o wadach wzroku niewymienionych w podręczniku, • odszukać informacje o budowie mikroskopu i przygotować krótką prezentację. • odszukać w Internecie i sporządzić listę polskich

<p>soczewek.</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać powstawanie obrazu w oku, • wyjaśnić, na czym polega akomodacja oka, • opisać wady krótkowzroczności i dalekowzroczności oraz sposoby ich korekcji. • wymienić najprostsze przyrządy astronomiczne. • wyjaśnić pojęcie fotonu i zapisać wzór na energię fotonu. 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczać zdolność skupiającą układu soczewek. • wyjaśnić zasadę działania lupy. • opisać zasadę działania lunety i teleskopu zwierciadlanego. • opisać i objaśnić zjawisko fotoelektryczne. • wyjaśnić pojęcie widma liniowego. • przedstawić model Bohra budowy atomu, • wypowiedzieć i objaśnić pierwszy postulat Bohra. • wymienić przykłady zastosowania lasera. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić powstawanie liniowego widma emisyjnego i absorpcyjnego. • omówić zasadę działania lasera. 	<p>obserwatoriów astronomicznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • sporządzić i objaśnić wykres zależności natężenia prądu w obwodzie fotokomórki od przyłożonego napięcia dla różnych natężeń światła o tej samej długości fali, • sporządzić i objaśnić wykres zależności energii kinetycznej fotoelektronów od częstotliwości padającego promieniowania dla różnych metali, z których wykonano fotokatodę. • obliczyć całkowitą energię elektronu na orbicie
---	---	---	--

8. Elementy szczególnej teorii względności

<p>Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:</p>	<p>Ocena dostateczna Uczeń potrafi:</p>	<p>Ocena dobra Uczeń potrafi:</p>	<p>Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • objaśnić, skąd pochodzi energia we Wszechświecie. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać założenie przyjęte przez Einsteina w szczególnej teorii względności i wymienić niektóre jego konsekwencje. • podać i objaśnić wzór wyrażający całkowitą energię cząstki swobodnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić– zależność czasu trwania zjawiska od układu odniesienia,– niemożność osiągnięcia przez ciało w próżni szybkości ,– nowy sposób składania prędkości, • przytoczyć przykłady zjawisk potwierdzających szczególną teorię względności. • podać przykład przemiany energii spoczynkowej w inny rodzaj energii. 	<ul style="list-style-type: none"> • odszukać informacje poszerzające wiedzę dotyczącą teorii względności Einsteina. • podać i objaśnić relatywistyczne wzory na pęd i energię • wyjaśnić, dlaczego w cyklotronie nie można przyspieszyć cząstek naładowanych do dowolnie dużych szybkości.

9. Od mikroświata do Kosmosu

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • wymienić rodzaje promieniowania jądrowego występującego w przyrodzie. • ocenić szkodliwość promieniowania jonizującego pochłanianego przez ciało człowieka w różnych sytuacjach. • podać przykłady wykorzystania radioizotopów w medycynie i technice. • wymienić właściwości sił jądrowych, • wyjaśnić pojęcie energii wiązania. • opisać reakcję łańcuchową. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić właściwości promieniowania α i β, • opisać wkład M. Skłodowskiej-Curie w badaniach nad promieniotwórczością. • objaśnić prawo rozpadu promieniotwórczego i pojęcie czasu połowicznego rozpadu, • podać sens fizyczny i jednostkę aktywności promieniotwórczej określonej masy substancji promieniotwórczej, • wyjaśnić pojęcie dawki skutecznej i podać jej jednostkę. • podać i objaśnić przykład reakcji jądrowej. • analizować wykres zależności energii wiązania przypadającej na jeden nukleon $\left(\frac{E_w}{A}\right)$ od liczby nukleonów stanowiących jądro atomu • wyjaśnić, na czym polega reakcja termojądrowa i otrzymywanie wielkiej ilości energii w takiej reakcji. • wyjaśnić, czym jest materia międzygwiazdowa i co wchodzi w jej skład. • objaśnić dualizm korpuskularno-falowy materii. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady odkrywania składników materii. • objaśnić schematy rozpadów α i β. • podejmować świadome działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego przed nadmiernym promieniowaniem jonizującym (α, β, γ, X). • objaśnić sposób otrzymywania izotopów sztucznie promieniotwórczych. • podać związek między energią wyrażoną w dżulach i elektronowoltach. • opisać budowę reaktora jądrowego. • obliczyć masę Słońca, • wyjaśnić, co nazywamy stałą słoneczną, • obliczyć moc promieniowania Słońca. • scharakteryzować kolejne etapy ewolucji gwiazdy podobnej do Słońca, • omówić rolę gwiazd supernowych w ewolucji materii. • omówić zmiany położenia na diagramie H-R punktu charakteryzującego Słońce w trakcie ewolucji. • przytoczyć i objaśnić zasadę nieoznaczoności Heisenberga. 	<ul style="list-style-type: none"> • odszukać informacje o możliwości zbadania stężenia radonu w swoim otoczeniu. • rozwiązywać zadania obliczeniowe z użyciem wzorów: $N = N_0 \left(\frac{1}{2}\right)^{\frac{t}{T}} \text{ i } A = A_0 \left(\frac{1}{2}\right)^{\frac{t}{T}}.$ • odszukać informacje i przygotować prezentację na temat określonego sposobu praktycznego wykorzystania izotopu promieniotwórczego. • znając masy protonu, neutronu, elektronu i atomu o liczbie masowej A obliczyć energię wiązania tego atomu. • wymienić i uzasadnić zalety i wady energetyki jądrowej. • podać argumenty przemawiające za gazową budową Słońca. • opisać, jak dochodzi do powstania gwiazdy neutronowej. • objaśnić, na czym polega jedność mikro- i makroświata.

II. **Wymagania na poszczególne oceny szkolne do programu „Fizyka to nie katastrofa”- kurs podstawowy**

(Wydawnictwo ZamKor, autor: Wojciech Kwitowski. Nowa podstawa programowa zawarta w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół - Dz.U. z 2009r. Nr 4, poz.17)

1. Grawitacja

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> opowiedzieć o odkryciach Kopernika i Keplera, opisać ruchy planet. opisać ruch jednostajny po okręgu, wskazać siłę ośrodkową jako przyczynę ruchu po okręgu. wyjaśnić, jak objawia się oddziaływanie grawitacyjne, narysować siły wzajemnego oddziaływania grawitacyjnego dwóch kul jednorodnych. wskazać siłę grawitacji jako przyczynę swobodnego spadania ciał na powierzchnię Ziemi, posługiwać się terminem „spadanie swobodne”. wyjaśnić, że wraz ze wzrostem odległości planety od Słońca wzrasta okres jej obiegu, 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawić poglądy Kopernika na budowę Układu Słonecznego, opisać ruchy planet zgodnie z I i II prawem Keplera. opisać (na przykładzie) zależność wartości siły dośrodkowej od masy i szybkości ciała poruszającego się po okręgu oraz od promienia okręgu, podać przykłady sił odgrywających rolę siły dośrodkowej. wskazać siłę grawitacji, którą oddziałują Słońce i planety oraz planety i ich księżyce, jako siłę dośrodkową, przedstawić (na przykładzie) zależność wartości siły grawitacji od: 	<ul style="list-style-type: none"> podać treść I i II prawa Keplera, opisać wpływ eliptyczności orbity Ziemi na warunki na jej powierzchni. obliczać wartość siły dośrodkowej, obliczać wartość przyspieszenia dośrodkowego posługując się pojęciem okresu i pojęciem częstotliwości podać treść prawa powszechnej grawitacji, zapisać i zinterpretować wzór przedstawiający wartość siły grawitacji, obliczyć wartość siły grawitacyjnego przyciągania dwóch jednorodnych kul, 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnić, dlaczego hipoteza Newtona o jedności Wszechświata umożliwiła wyjaśnienie przyczyn ruchu planet, na podstawie samodzielnie zgromadzonych materiałów przygotować prezentację: <i>Newton na tle epoki</i>. rozwiązywać zadania obliczeniowe, w których rolę siły dośrodkowej odgrywają siły o różnej naturze, omówić i wykonać doświadczenie (np. opisane na str. 18) sprawdzające zależność $F_d \sim r$ opisać rozumowanie Newtona, które doprowadziło go do odkrycia wzoru na siłę grawitacji.
<ul style="list-style-type: none"> podać definicję jednostki astronomicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – mas oddziałujących kul, – odległości między 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego dostrzegamy skutki 	<ul style="list-style-type: none"> zaplanować i wykonać doświadczenie wykazujące, że

<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady ciał znajdujących się w stanie nieważkości.	<p>środkami oddziałujących kul,</p> <ul style="list-style-type: none"> • objaśnić wielkości występujące we wzorze • przedstawić, wynikający z eksperymentów Galileusza wniosek dotyczący czasu spadania ciał, • stwierdzić, że spadanie swobodne z niewielkich wysokości jest ruchem jednostajnie przyspieszonym z przyspieszeniem grawitacyjnym, • wymienić wielkości, od których zależy przyspieszenie grawitacyjne w pobliżu planety lub jej księżyca, • obliczyć przybliżoną wartość siły grawitacji działającej na ciało w pobliżu Ziemi. • posługiwać się pojęciem pierwszej prędkości kosmicznej, • uzasadnić użyteczność satelitów geostacjonarnych, • podać przykłady doświadczeń, w których można obserwować ciało w stanie nieważkości, • określić, co to jest ciężar.	<p>przyciągania przez Ziemię otaczających nas przedmiotów, a nie obserwujemy skutków ich wzajemnego oddziaływania grawitacyjnego,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazać, że spadanie swobodne z niewielkich wysokości to ruch jednostajnie przyspieszony z przyspieszeniem grawitacyjnym • wyjaśnić, dlaczego czas spadania swobodnego (z takiej samej wysokości) ciał o różnych masach jest jednakowy, • podać treść III prawa Keplera, • opisać ruch sztucznych satelitów, • stosować III prawo Keplera do opisu ruchu planet Układu Słonecznego. • wymienić krzywe stożkowe. • wyjaśnić, na czym polega stan nieważkości, • opisać sposób na uzyskanie w stacji kosmicznej sztucznego ciężenia.	<p>spadanie swobodne odbywa się ze stałym przyspieszeniem,</p> <ul style="list-style-type: none"> • obliczyć wartość przyspieszenia grawitacyjnego w pobliżu dowolnej planety lub jej księżyca, • obliczyć wartość przyspieszenia grawitacyjnego w pobliżu Ziemi. • stosować III prawo Keplera do opisu ruchu układu satelitów krążących wokół tego samego ciała, • wyprowadzić wzór na wartość pierwszej prędkości kosmicznej i objaśnić jej sens fizyczny, • obliczyć szybkość satelity na orbicie o zadanym promieniu, • obliczyć promień orbity satelity geostacjonarnego. • wykazać, przeprowadzając odpowiednie rozumowanie, że przedmiot leżący na podłodze windy spadającej swobodnie jest w stanie nieważkości.
---	--	--	---

2. Elementy astronomii

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, skąd pochodzi nazwa „planeta”, • wymienić planety Układu Słonecznego. • opisać powierzchnię Księżyca i warunki na niej panujące (temperatura, atmosfera, woda), • wymienić fazy Księżyca. • wymienić jednostki odległości używane w astronomii, • podać odległość Księżyca od Ziemi (przynajmniej w przybliżeniu). • wyjaśnić, na czym polega zjawisko paralaksy heliocentrycznej. • opisać budowę naszej Galaktyki. • na przykładzie modelu w postaci ciasta z rodzynkami wytłumaczyć obserwowany fakt rozszerzania się Wszechświata, • podać wiek Wszechświata, • nazwać początek znanego nam Wszechświata terminem „Wielki Wybuch”. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać ruch planet widzianych z Ziemi, • wymienić obiekty wchodzące w skład Układu Słonecznego. wyjaśnić powstawanie faz Księżyca, • podać przyczyny, dla których obserwujemy tylko jedną stronę Księżyca. • wyjaśnić (na przykładzie), na czym polega zjawisko paralaksy, • opisać zasadę pomiaru średnicy Ziemi, odległości do Księżyca, • zdefiniować jednostkę astronomiczną. • zdefiniować rok świetlny. • opisać położenie Układu Słonecznego w Galaktyce, • podać wiek Układu Słonecznego. • opisać prawo Hubble’a za pomocą wzoru $v = H \cdot r$, • wyjaśnić termin „ucieczka galaktyk”, • opisać Wielki Wybuch. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego planety widziane z Ziemi przesuwały się na tle gwiazd, • opisać planety Układu Słonecznego. • podać warunki, jakie muszą być spełnione, by doszło do całkowitego zaćmienia Słońca /Księżyca, • posługiwać się pojęciem kąta paralaksy geocentrycznej, • obliczyć odległość do Księżyca (lub najbliższych planet), znając kąt paralaksy geocentrycznej. • posługiwać się pojęciem kąta paralaksy heliocentrycznej, • wyjaśnić, jak powstały Słońce i planety, opisać budowę galaktyk spiralnych, eliptycznych i nieregularnych. • podać treść prawa Hubble’a i objaśnić wielkości występujące we wzorze: $v = H \cdot r$, • objaśnić, jak na podstawie prawa Hubble’a wnioskujemy, że galaktyki oddalają się od siebie. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać zarys metody odnajdywania dalekich planet w układzie słonecznym metodą zaburzeń orbit. • wyjaśnić, dlaczego zaćmienia Słońca i Księżyca nie występują często, • podać zasadę, którą przyjęto przy obliczaniu daty Wielkanocy • wyjaśnić, dlaczego układ Ziemia–Księżyc można nazwać planetą podwójną. • wyrażać kąty w minutach i sekundach łuku. • dokonywać zamiany jednostek odległości stosowanych w astronomii. • podać przybliżoną liczbę galaktyk dostępnych naszym obserwacjom, • podać przybliżoną liczbę gwiazd w galaktyce. • podać argumenty przemawiające za słuszością teorii Wielkiego Wybuchu.

3. Fizyka atomowa

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie fotonu, objaśnić wzór na energię fotonu. • rozróżnić widmo ciągłe i widmo liniowe, • opisać, jak zmienia się dominująca długość fali ciała emitującego promieniowanie termiczne wraz z temperaturą, przedstawić model • Bohra budowy atomu i podstawowe założenia tego modelu. 	<ul style="list-style-type: none"> • zapisać wzór na energię fotonu, • opisać światło jako wiązkę fotonów, • odpowiedzieć na pytania: <ul style="list-style-type: none"> – na czym polega zjawisko fotoelektryczne, – od czego zależy liczba fotoelektronów, – od czego zależy maksymalna energia kinetyczna fotoelektronów, • wyjaśnić, co to znaczy, że światło ma naturę dualną. • opisać widmo promieniowania pobudzonych do świecenia ciał stałych i cieczy, • opisać jakościowo widmo liniowe wodoru, wymieniając liczbę i kolory linii. • wyjaśnić, co to znaczy, że energia elektronu w atomie wodoru jest skwantowana, • wyjaśnić, co to znaczy, że atom wodoru jest w stanie podstawowym lub wzbudzonym. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać i objaśnić zjawisko fotoelektryczne, • objaśnić wzór Einsteina opisujący zjawisko fotoelektryczne, • wyjaśnić, od czego zależy liczba fotoelektronów, • wyjaśnić, od czego zależy maksymalna energia kinetyczna fotoelektronów, • rozwiązywać zadania obliczeniowe, stosując wzór Einsteina. • opisać szczegółowo widmo atomu wodoru, podając położenie kolejnych linii widmowych, • podać przykłady zastosowania analizy widmowej. • obliczyć promienie kolejnych orbit w atomie wodoru, • obliczyć energię elektronu na dowolnej orbicie atomu wodoru, • wyjaśnić powstawanie liniowego widma emisyjnego wodoru, 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić wyniki doświadczeń świadczących o kwantowym charakterze oddziaływania światła z materią, • obliczyć minimalną częstotliwość i maksymalną długość fali promieniowania wywołującego efekt fotoelektryczny dla metalu o danej pracy wyjścia. • objaśnić wzór Balmera, • opisać metodę analizy widmowej, • obliczyć długości fal opow. liniom widzialnej części widma atomu wodoru, • otrzymać wzór na energię fotonów, wykorzystując wzór Balmera. • obliczyć częstotliwość i długość fali promieniowania pochłanianego lub emitowanego przez atom, • wyjaśnić powstawanie serii widmowych atomu wodoru, • wymienić zastrzeżenia co do modelu Bohra,

4. Fizyka jądrowa

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi:	Ocena dobra Uczeń potrafi:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> opisać budowę jądra atomowego, posługiwać się pojęciami: jądro atomowe, proton, neutron, nukleon, pierwiastek, izotop. wymienić rodzaje promieniowania jądrowego występującego w przyrodzie, podać przykłady występowania promieniowania jądrowego w życiu codziennym, wymienić podstawowe zasady ochrony przed promieniowaniem jonizującym. opisać rozpady alfa i beta, wyjaśnić pojęcie czasu połowicznego rozpadu. podać wyjaśnienie pojęcia deficyt masy jądra atomowego, podać przykłady wykorzystania energii jądrowej. wyjaśnić, na czym polega reakcja łańcuchowa, podać przykład reakcji jądrowej. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać doświadczenie Rutherforda i omówić jego znaczenie, podać skład jądra atomowego na podstawie liczby masowej i atomowej. opisać wkład M. Skłodowskiej-Curie w badania nad promieniotwórczością, omówić właściwości promieniowania α, β i γ, omówić wpływ promieniowania jądrowego na organizmy żywe, podać jednostkę wyrażania stopnia szkodliwości promieniowania jonizującego. narysować schematy rozpadów alfa i beta, opisać sposób powstawania promieniowania gamma, posługiwać się pojęciem jądra stabilnego i niestabilnego, posługiwać się pojęciem czasu połowicznego rozpadu, opisać wykres zależności od czasu liczby jąder, które uległy rozpadowi. podać warunki zajścia reakcji 	<ul style="list-style-type: none"> przeprowadzić rozumowanie, które pokaże, że wytłumaczenie wyniku doświadczenia Rutherforda jest możliwe tylko przy założeniu, że prawie cała masa atomu jest skupiona w jądrze o średnicy mniejszej ok. 105 razy od średnicy atomu, wskazać na znaczenie istnienia sił jądrowych dla istnienia jądra atomowego zawierającego ładunki dodatnie. wyjaśnić, do czego służy licznik Geigera-Müllera, i opisać zasadę jego działania, opisać metodę pozwalającą określić ładunek elektryczny, jaki niesie promieniowanie α, β i γ, narysować wykres zależności od czasu liczby jąder, które uległy rozpadowi objaśnić prawo rozpadu promieniotwórczego, wyjaśnić zasadę datowania substancji na podstawie jej składu izotopowego i 	<ul style="list-style-type: none"> wykonać i omówić symulację doświadczenia Rutherforda, odszukać informacje na temat modeli budowy jądra atomowego i omówić jeden z nich, określić proporcje wielkości oddziaływań jądrowych do oddziaływań elektrostatycznych. odszukać informacje o promieniowaniu X, wskazać istotną różnicę między promieniowaniem X a promieniowaniem jądrowym co do mechanizmu ich powstawania, przygotować prezentację na temat: <i>Historia odkrycia i badania promieniowania jądrowego.</i> wykonać doświadczenie symulujące rozpad promieniotwórczy, zapisać prawo rozpadu promieniotwórczego w postaci $A = A_0 \cdot \left(\frac{1}{2}\right)^{\frac{t}{T_{1/2}}}$ podać sens fizyczny i

<ul style="list-style-type: none"> • nazwać reakcje zachodzące w Słońcu i w innych gwiazdach, • odpowiedzieć na pytanie: jakie reakcje są źródłem energii Słońca. • wskazać, że protony i neutrony są zbudowane z mniejszych cząstek elementarnych – kwarków. 	<p>syntezy jądrowej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić bilans energii reakcji syntezy jądrowej – wskazać na dodatni bilans energii w postaci energii wewnętrznej produktów reakcji, • podać ekwiwalent chemiczny energii reakcji jądrowych • opisać budowę i zasadę działania reaktora jądrowego, • opisać działanie elektrowni jądrowej, • wymienić korzyści i zagrożenia związane z wykorzystaniem energii jądrowej, • opisać zasadę działania bomby atomowej. • podać sumaryczną postać równania syntezy helu z wodoru, • zastosować zasady zachowania liczby nukleonów, ładunku elektrycznego oraz energii w reakcjach jądrowych, • podać warunki niezbędne do zajścia reakcji termojądrowej. • wymienić nazwy kwarków wchodzących w skład protonów i neutronów, • wymienić liczbę kwarków. 	<p>stosować tę zasadę w zadaniach,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisywać reakcje rozpadu α, β i γ. • posługiwać się pojęciami: energia spoczynkowa, deficyt masy, energia wiązania, • obliczyć energię spoczynkową, deficyt masy, energię wiązania dla różnych izotopów. • opisać budowę bomby atomowej, • przygotować wypowiedź na temat: <i>Czy elektrownie jądrowe są niebezpieczne?</i> • podać argumenty polemiczne w dyskusji nt. zagrożeń związanych z wykorzystaniem energii jądrowej. • opisać reakcje zachodzące w bombie wodorowej, • podać ogólny opis budowy reaktora termojądrowego. • podać w przybliżeniu skalę wielkości cząstek w mikroświecie, • podać budowę protonu i neutronu, • wymienić inne cząstki elementarne oprócz kwarków. 	<p>jednostkę aktywności promieniotwórczej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować jednostkę aktywności promieniotwórczej oraz podać jej sens fizyczny, • rozwiązywać zadania obliczeniowe, stosując prawo rozpadu promieniotwórczego w postaci uproszczonej – tabela rozpadu na str. 113, • wyjaśnić, co to znaczy, że rozpad promieniotwórczy ma charakter statystyczny • znając masy protonu, neutronu, elektronu i atomu o liczbie masowej A, obliczyć energię wiązania tego atomu, • przeanalizować wykres zależności energii wiązania przypadającej na jeden nukleon od liczby nukleonów wchodzących w skład jądra atomu, • na podstawie wykresu zależności: $\frac{E_w}{A}$ od liczby nukleonów A wyjaśnić otrzymywanie wielkich energii w reakcjach rozszczepienia ciężkich jąder. • odszukać informacje i przygotować prezentację na temat składowania odpadów
--	--	---	--

			<p>radioaktywnych i związanych z tym zagrożeń.</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać energie uwalniane w reakcjach syntezy i reakcjach rozszczepienia, • opisać przebieg reakcji jądrowych zachodzących w Słońcu w przyszłości. • zapisać reakcje rozpadu α i β z użyciem kwarków, • podać podstawowe informacje o Europejskim Centrum Badania Cząstek Elementarnych.
--	--	--	---